

УДК 94:2-523.4(477.83)

ХРАМИ ЛЬВОВА ЯК ОБ'ЄКТИ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ

Стасюк І.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

Досліджено туристичну привабливість храмів Львова. Значну увагу приділено історичному аспекту як чиннику туристичної атрактивності культових споруд. Обґрунтовується думка про різноманіття сучасної сакральної архітектури як результату роботи зодчих різних національностей та історичних епох. Вказано на важливість скульптурного та художнього оформлення храмів у контексті туризму. Запропоновано низку оригінальних ідей щодо залучення туристів через використання культової архітектури.

Ключові слова: храм, Львів, турист, привабливість, архітектура.

Постановка проблеми. Підписання Україною угоди про асоціацію з Європейським Союзом, спрощення візового режиму з багатьма зарубіжними країнами, встановлення все більш тісніших партнерських відносин з іншими країнами світу відкривають нові перспективи та можливості для нашої держави. Поступова інтеграція у європейські й трансатлантичні структури, налагодження взаємовигідних зв'язків з азійськими та іншими країнами дає шанс молодій українській державі заявити про себе більш впевнено на міжнародній арені. Водночас, зарубіжні країни також зацікавлені у більшій поінформованості про нашу країну як з огляду на соціально-економічний потенціал, так і з точки зору ознайомлення з історико-культурною спадщиною, туристичними можливостями. Зацікавлення туристичною Україною спонукає перш за все закордонні туристичні фірми, як і в цілому пресу неодноразово згадувати про цю державу Східної Європи як місце проведення мандрів, складати відповідні рейтинги місць туристичної привабливості тощо. При цьому вже не лише європейські, але й далекі від нас географічно північноамериканські засоби масової інформації охоче пишуть про туристичну Україну. Зокрема, такий відомий американський медійний гігант як CNN, новини якого доступні величезній аудиторії у світі, буквально нещодавно, цього 2017 р. подав свою версію топ-11 кращих туристичних місць нашої країни, стверджуючи, що вона є батьківщиною безлічі прекрасних місць, облюбованих туристами всіх мастей. Це особлива територія з яскравими місцями, стародавніми замками, приголомшливою сільською місцевістю, різноманітністю ландшафтів та привітним ставленням. Першим в переліку міст, які варто відвідати в Україні, CNN називає її культурну столицю – Львів, який може похвалитися чудовим старим містом, що перебуває під охороною ЮНЕСКО, славиться гарними вулицями, прекрасними церквами, цікавими музеями та чарівною атмосферою [19].

Отже, цілеспрямована промоція Львова як туристично важливого і цікавого регіону України та Європи, його сакральної архітектури як одного з привабливих туристичних чинників повинна стати пріоритетним напрямом у розвитку вітчизняної туристичної галузі. Системні та продумані кроки на цьому шляху сприятимуть ще кращій популяризації міста Лева та його неповторної храмової архітектури, забезпечать сталий інтерес українських та іноземних туристів до духовних осередків, допоможуть збільшити загалом

чисельність мандрівників у Львові й, відповідно, сприятимуть зростанню доходів міста від туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема релігійного туризму в незалежній Україні в цілому є ще недостатньо розробленою. Про це свідчать як відносно невелика кількість наукових публікацій, так і твердження окремих дослідників цієї проблематики. Як небезпідставно зауважує Ю. Ковальчук, «дуже незначний доробок має науково-теоретична база, що вивчає паломництво і релігійний туризм» [8, с. 86]. Його думку підтримує дослідник Ю. Зеленюк, стверджуючи, що «тема туризму та паломництва релігійних споруд є абсолютно не вивченою, не репрезентованою в українській гуманітаристиці» [5, с. 89].

Звісно, певні напрацювання та результати пошуків все ж таки є. Зусиллями вчених О. Любіцевої, М. Мальської, Ю. Кадацької, З. Сапелкіної, І. Литвин актуалізовано проблеми становлення та розвитку релігійного туризму, як окремого виду туристичної діяльності. Різноманітним аспектам релігійного туризму, починаючи від розробки понятійно-термінологічного апарату і завершуючи характеристикою релігійного туризму як одного з напрямів розвитку туристичної привабливості областей України, присвятили свої наукові публікації А. Ковальчук, Ю. Зеленюк, Ю. Бордун, С. Романчук, В. Шикеринець. Реалії та перспективи розвитку туризму у Львові досліджували Н. Горбаль, В. Ліпей, З. Спольська, а Т. Гринчишин здійснив короткий огляд функціонування православних церков у різні періоди історії міста Лева.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз вищезазначених наукових публікацій дає підстави констатувати недостатній рівень дослідження туристичної привабливості храмів Львова, що обумовлює його актуальність і важливість.

Формулювання цілей статті. Згадка CNN в короткому анонсі туристичної привабливості Львова чудових церков серед інших туристичних принад зроблена небезпідставно. І дійсно, в цьому плані Львів суттєво відрізняється від більшості українських міст, за винятком, напевно, Києва. Його територія, особливо центральна частина, буквально вкрита щільною церковною забудовою різних історичних періодів та стильових напрямів. Показати колорит храмової архітектури, всю неповторність львівських сакральних споруд, наголосити на їх туристичній привабливості – ось така мета даної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туристична привабливість сучасного Львова зумовлена наявністю значної кількості інфраструктурних об'єктів, серед яких дуже важливу роль відіграють храми та духовні комплекси. Вони є не лише окрасою міста, чудовими архітектурними спорудами чи ансамблями. Кожен з них є яскравою ілюстрацією історичного минулого, відображенням сприятливих і не дуже історичних періодів, та, відповідно, ставлення владних інститутів до релігії, духовного життя міщан. Не секрет, що з часу заснування, тобто 1256 р. й до сьогоднішнього дня Львів став місцем проживання не тільки корінного українського населення, але й представників багатьох інших етносів – тут жили й працювали поляки, німці, євреї, вірмени, італійці тощо. Більше того, за свою багатовікову історію управління містом здійснювалося різними етносами – як українцями, поляками, австрійцями, так і угорцями, росіянами, німцями тощо.

Завдяки вигідному географічному розташуванню заснований у княжі часи Львів, названий на честь Лева – сина найбільш могутнього володаря Галицько-Волинської держави Данила Романовича швидко розвивався й невдовзі став важливим християнським осередком. Вже тоді, у княжу добу, коли Львовом керували українці, зведено декілька оригінальних сакральних споруд. І що важливо підкреслити, не лише титульний етнос мав можливості для задоволення своїх релігійних потреб. Ліберальна церковна політика спричинилася до активізації будівельних робіт й інших релігійних громад. Відтак у княжому Львові свої храми побудували як українці, так і вірмени, німці тощо. Українськими були церква св. Миколая, церква св. Онуфрія з монастирем, церкви св. Параскевії П'ятниці, Воскресіння Господнього, Спаса, св. Юра. Прибулі ще у княжі часи до міста Лева вірмени звели три храми – св. Анни, св. Якова й св. Хреста. Німецькі поселенці володіли храмом Марії Сніжної [4]. До цього переліку видатний український історик І. Крип'якевич додає церкву св. Теодора та невеликий костел св. Івана Хрестителя [9, с. 16–17].

Незважаючи на важкі історичні випробування – руйнування, відбудови, добудови, перебудови – декілька львівських храмів княжого періоду все ще збереглися до нашого часу. Багатовікова історія кожного з них містить бодай часточку далекого і таємничого. Наприклад, найстаріша у Львові кам'яна споруда – церква св. Миколая має документальне підтвердження давності свого походження – про неї згадано у грамоті князя Лева Даниловича 1292 р. Однак саме в цій споруді збереглося найбільше ознак старого руського зодчества [4]. Натомість збережений до нині костел Марії Сніжної став першою у місті римокатолицькою парафією [9, с. 17].

Захоплення та перебування Львова під чужоземною владою наклало суттєвий відбиток на його розвиток, в тому числі й на духовний. Так, скажімо, перебування Львова у складі Речі Посполитої характеризувалося практикою поширення привілеїв на міщан-католиків та утисків корінного українського населення, загалом цілеспрямованим наступом католицизму на православ'я, результатом чого було як знищення багатьох православних храмів, так і розкол православної

церкви – утворення уніатської, або греко-католицької церкви та перехід частини православних віруючих у лоно нової церкви [2, с. 73–74].

Водночас протекція польської влади католицькій вірі сприяла побудові у Львові низки оригінальних церковних будівель, добудові чи перебудові вже існуючих костелів, а іноді й практичної реалізації у місті Лева запозичених у Європі архітектурних проектів. Яскравим прикладом останнього може служити Єзуїтський костел – втілення як духовної величі, так і сили й могутності ордену єзуїтів, основним завданням якого, як відомо, стало поширення й захист католицького віровчення, боротьба проти реформації. Римський храм Іль Джезу послужив еталоном не лише для костелу єзуїтів у місті Лева, він служив прототипом для багатьох інших святинь. Показати велич і духовний універсалізм ордену – таким було бачення єзуїтами ролі мистецтва, а насамперед архітектури. Будівництво протягом 1610–1630 рр. Єзуїтського костелу у Львові стало наочною ілюстрацією основного задуму єзуїтів. Тим паче, що до його реалізації, крім архітекторів А. Лахміуса й А. Рагоніса, долучився римський зодчий-єзуїт Дж. Бріано, зусилля якого були спрямовані на опрацювання фасаду та інтер'єру. Втілення творчих ідей римського архітектора призвели до будівництва тринефного костелу з вузькими і низькими бічними нефами, розташованими над ними галереями-емпорами, слабо зазначеною, гранчастою апсидою. Невід'ємними елементами фасаду стали пілястри, ніші, в яких містяться статуї і розвинутий карниз. Верхній ярус Єзуїтського костелу вужчий, зв'язаний з низьким волотами. Для бічного південного фасаду характерні готичні форми [4].

Австрійський, згодом австро-угорський період в історії Львова, коли місто стало столицею Королівства Галичини та Володимирії, також наклали певний відбиток на духовний розвиток. Прихильно ставлячись до цивільного будівництва, активно сприяючи його розгортанню, нова влада в той же час не була зацікавлена в інтенсивній сакральній забудові, проводила в цілому антирелігійну політику. Свідченням її став, наприклад, наказ імператора Йосифа II, згідно з яким було закрито чимало монастирів, а деякі костели розібрано. Австрійцями практикувалася передача низки храмів військовим, переобладнання окремих монастирських та костельних будинків під навчальні заклади (наприклад, костели Св. Мартина і Св. Хреста, монастир францисканців) [4].

Попри відсутність широкого розмаху в будівництві культових споруд Львів в другій половині XIX – на початку XX ст. став місцем побудови низки величних храмів, які зрештою стали його окрасою. Мова йде, зокрема, про костел і монастир францисканців, храм Єлизавети та Преображенську церкву [18, с. 186].

Важкі випробування чекали на релігійні інституції в радянський період. Курс партії на побудову у республіці «світлого майбутнього» – спочатку соціалізму, а згодом комунізму не мав нічого спільного з ідеєю Бога та будівництвом храмів. Навпаки, офіційна радянська ідеологія цілеспрямовано викорінювала будь-які прояви релігійної свідомості, шанобливого ставлення до духовного життя, широко пропагуючи атеїзм

та стверджуючи, що релігія – це «опіум для народу», ніякого Бога не існує. Більше того, чимало храмів свідомо піддавались знищенню, незважаючи на їх важливість не лише як духовних центрів, але й пам'яток історії та культури. Так, по-варварськи, шляхом підриву у 1937 р. було стерто з лиця землі славетний, побудований ще у княжі часи Київський Свято-Михайлівський Золотоверхий собор [6, с. 267].

Щоправда, місто Лева до 1939 р. не зазнало радянських безбожних експериментів, зате у післявоєнний період, вже будучи складовою частиною УРСР, воно відчуло на собі комуністичні підходи до релігії та церкви. Тут, як і в цілому на західноукраїнських землях, домінуючі позиції займала Українська греко-католицька церква. Будучи достатньо впливовою, широко розгалуженою інституцією, національною за суттю вона представляла собою потужну духовно-ідеологічну силу, що налічувала мільйони прихильників. Саме тому становила потенційну небезпеку для радянської влади, відтак й стала об'єктом бруталного насильства – «самоліквідації». Правове оформлення знищення УГКЦ відбулося 8–10 березня 1946 р. у Львові на так званому Соборі Греко-Католицької Церкви, який ухвалив «скасувати постанови уніатського Брестського собору 1596 р., ліквідувати унію, анулювати залежність від Рима і повернутись до нашої батьківської Святої Православної віри і до Руської Православної Церкви» [13, с. 94].

Схема насильницької ліквідації Української греко-католицької церкви, успішно апробована радянською владою у Львові, була невдовзі, у 1949 р. повторена на Закарпатті, в результаті чого УГКЦ в цьому краї також «добровільно возз'єдналася» з православ'ям, тобто фактично перестала легально існувати [17, с. 225].

Ліквідація Української греко-католицької церкви мала далекосяжні наслідки. Посилання на так зване її «добровільне возз'єднання» з Російською православною церквою стало правовою основою рішучих заходів радянської влади щодо остаточного знищення уніатства. Гонінь та переслідувань за віру зазнали як вище духовенство, так й прості священнослужителі, серйозно постраждала також і сама інфраструктура УГКЦ. Не лише головний осередок – собор св. Юра став осідком Російської православної церкви, у власність останньої було передано і решту парафіяльних храмів у Львові та прилеглих територіях. Привласнення, закриття, знищення греко-католицьких церков стали офіційною політикою радянської влади щодо міста Лева, і не лише. Було закрито церкву Пресвятої Трійці на території Сихова та Успіння св. Анни у Голоско, також зачинено більшість монастирських, філіальних, капеланських та незавершених храмів. Загалом, станом на 1989 р. з 17 діючих православних храмів 13 раніше належали УГКЦ, 3 – Римо-католицькій церкві, і лише один з них постійно служив православним [2, с. 76].

Антирелігійна кампанія поширювалася не лише на УГКЦ, але й на інші релігійні течії, наприклад Римо-католицьку церкву. Виїзд зі Львова більшості римо-католицького кліру, всіх чернечих чинів та згромаджень, закриття більшості з 52 полишених костелів, передача 6 з них на

баланс Російської православної церкви, зруйнування 2 каплиць на Левандівці та Кульпаркові, передача під потреби інших інституцій – такими були реальні наслідки релігійної політики радянської влади у місті Лева щодо РКЦ [2, с. 76].

Новий етап у функціонуванні релігійних інституцій, розпочавшись у кінці 1980-х років – часу агонії УРСР, з новою силою набрав обертів з проголошенням державної незалежності. Курс на побудову європейської демократичної країни та лібералізація релігійного життя позитивно вплинули на розвиток церкви в цілому і храмового будівництва зокрема. У Львові, як і в інших містах України, розпочалась епоха повернення під юрисдикцію колишніх власників конфіскованого церковного майна та справжній будівельний бум нових святинь [2, с. 77–79].

Як бачимо, кожна історична епоха відзначалася своїми особливостями у житті церкви і розвитку храмового будівництва. Тому сучасне архітектурне обличчя міста Лева – це результат праці зодчих різних історичних епох та різних національностей. Мандрівник, який подорожує Львовом й обрав для себе споглядання храмової архітектури, може бути приємно здивований інформацією про ціле сузір'я справді талановитих українських та іноземних будівничих, чії творіння прославили їх на віки. Петро Італієць, Павло Римлянин, Петро Барбон, Петро Красовський, Амвросій Прихильний, Павло Щасливий, Войтех Капинос, Андрій Бемер, Ян де Вітте, Бернард Меретин, Ян Канти Фессінгер, Мартин Урбанік, Петро Полейовський [16, с. 131] – ось далеко не повний перелік професіоналів своєї справи, творців неповторної львівської сакральної архітектури. Практично будь-який побудований ними храм – це справжній витвір мистецтва. Так, вулиця Руська у центральній частині міста Лева, де здавна проживали українські міщани, стала місцем побудови славетної пам'ятки доби Ренесансу – ансамблю Успенської церкви, до складу якого входили власне сама церква Успення Богородиці, каплиця Трьох Святителів та вежа Успенської церкви [9, с. 53–62]. Створення цієї унікальної споруди стало можливим завдяки втіленню в життя будівельних проектів цілої когорти архітекторів, таких як Павло Римлянин, Войтех Капинос, Амвросій Прихильний, Петро Барбон, Петро Красовський, Андрій Підлісний [4].

Вражаючою сакральною спорудою, що викликала велике захоплення та здивування як у минулі часи, так і сьогодні є збудований за проектом талановитого архітектора Бернарда Меретина собор св. Юра. В ньому гармонійно поєдналися кращі тогочасні західноєвропейські архітектурні надбання з українськими будівельними традиціями. Оцінюючи архітектоніку собору св. Юра дослідники культурної спадщини Львова В. Вуйцик та Р. Липка дали короткий, але водночас влучну характеристику цій споруді. Вони чітко вказували на те, що «просторова композиція собору виражена хрещатим об'ємом, утвореним високими нефом і трансептом, але в плані, завдяки кутовим приміщенням, сприймається як тринефний храм з видовженим бабинцем і вівтарем, що мають однакову з середнім нефом ширину. Чотири опорних стовпи несуть систему склепін з головною банею і меншими банями над пониженими

приміщеннями в зовнішніх кутах простірного хреста. Баня на масивному чотириграннику служить організуючим елементом, якому підпорядковуються інші архітектурні об'єми споруди. На оригінальному проєкті Б. Меретина (зберігається у Львівському музеї українського мистецтва), де зображено поздовжній розріз храму, куполом завершується не тільки центральний об'єм, а й вівтар та притвор. Таке композиційне вирішення зближувало пам'ятку з традиційними трибаними українськими церквами. Проте архітектор замінив бічні бані хрестовими склепіннями» [1].

Прагнення творців собору св. Юра створити з нього неповторний шедевр архітектурного мистецтва спонукало до використання експресивного скульптурного оздоблення. З цим завданням вони чудово впорались, адже виконані Михайлом Філевичем, Семеном Стажевським та Йоганном Георгом Пінзелем скульптурні роботи за силою виразу відносяться до кращих творів монументальної скульптури не тільки у Львові, але й в Україні [1].

Отже, скульптура як особливий елемент оздоблення храмів відіграла непересічну роль у створенні завершеного вигляду сакральних споруд. Тому, розповідаючи туристу про ті чи інші духовні споруди, слід акцентувати його увагу й на скульптурному оздобленні духовних пам'яток, адже воно надає їм більшої витонченості та виразності. Різновікова та різностильова скульптура львівських храмів стала результатом реалізації творчих ідей багатьох митців. Львів славиться не лише значною кількістю сакральних споруд, але й неповторними та унікальними творами скульптури, справжніми шедеврами національного та світового значення. У різні часи у місті Лева працювали й прикрашали його своїми творіннями такі відомі європейські скульптори, як Ян Білий, Генріх Горст, Герман Ван Гутте, Ян Пфістер, Гануш Шольц, Андрій Бемер, Ян Годний, Олександр Прохенкович, Андрій Шванер, Крістіян Сейнер, Томас Гуттер, Себастьян Фесінгер, Йоган Георг Пінзель, Антоній Осінський, Матвій Полейовський, Михайло Філевич, Францішек Олендзький, Леонард Марконі та багато інших [7].

Скульптурне оздоблення, виконане цими митцями чи то на фасадах храмів, чи то в їхніх інтер'єрах, сприяло мистецькому збагаченню духовної культурної спадщини, надавало неповторності та вишуканості цим святиням. Так, наприклад, згадуваний вище Леонард Марконі, професор архітектури став автором скульптурних постатей апостолів у церкві Преображення Господнього. На високих п'єдесталах, поміж підкупольними вікнами, через які в храм потрапляють основні потоки світла, зображені у повний зріст зі знаряддями свого мучеництва чи іншими атрибутами 12 апостолів: св. Петро (ключі і книга), св. Павло (меч і книга), св. євангеліст Матвій (сувій та ангел), св. євангеліст Іван Богослов (книга та орел), св. Андрій Первозванний (андріївський хрест), св. Пилип (антонівський хрест), св. Симон (пила), св. Тома (кутник), св. Варфоломій (книга та кинджал), св. Юда Яковів (Таддей, сокира і книга), св. євангеліст Лука (книга і тілець), св. євангеліст Марко (сувій та лев) [7].

Поряд зі скульпторами дуже важливу роль у створенні оригінального інтер'єру храмів ві-

дігравали художники. Живописне його оформлення, представлене вівтарними картинами зі зображенням різноманітних святих, мучеництв, сценами чудес, алегоричними та історичними композиціями, стало органічною частиною сакральної архітектури. Майстерне виконання монументально-декоративних розписів львівських храмів є свідченням високого професіоналізму художників, втіленням певних художньо-стильових вимог та індивідуальних задуму і таланту майстра. А таких у місті Лева працювало чимало. Серед ширшого загалу своїми живописними творіннями відомими є художники Федір Сенькович, Микола Петрахович, Станіслав та Мартин Строїнські, Бенедикт Мазуркевич, Франціск і Себастьян Екштайни, Модест Сосенко, Ян Розен, Юзеф Мехоффер та багато інших [18, с. 42, 43, 78, 80, 87, 92, 95, 101].

Кожен з перелічених і не лише митців вніс свою посильну лепту в художнє оформлення храмів міста Лева. Чимало з них виконані настільки блискуче, що просто не можуть не залишити у пам'яті мандрівника масу позитивних емоцій та естетичної насолоди. Як яскравий приклад вражаючого художнього оформлення можна назвати розписи Бернардинського костелу. Над його первісним оформленням плідно попрацювала ціла низка самобутніх художників, зокрема, Б. Мазуркевич, який навчався малярства протягом трьох років у мистецькому середовищі Італії й набути знання реалізував у розписах львівського костелу, талановитий маляр С. Строїнський, виходець з Брна С. Екштайн, місцеві художники Р. Бартніцький, П. Волінський, Й. Сречинський [11, с. 320–324].

Туристична привабливість сакральної архітектури визначається не лише творіннями цілого сузір'я обдарованих митців. Споглядаючи храмову архітектуру турист може наочно вивчати та аналізувати художні стилі. У старовинному місті Лева, що сьогодні небезпідставно визнаний культурною столицею України, чимало культурних споруд можуть досить детально розкрити суть конкретно взятого стильового напрямку. Чи це буде галицько-волинська школа давньоруської архітектури, чи середньовічна готика, чи ренесанс, у період розвитку якого місто було єдиним місцем, де це мистецтво набуло великого поширення, не кажучи вже про майже двохсотлітнє, елітарне за своїм характером бароко [18, с. 40–43]. Останнє, до речі, стало насправді доволі химерним мистецтвом з такими характерними стилістичними ознаками, як зіткнення протилежних елементів, тобто співставлення реального та ілюзорного, контрасти ритміки й масштабів, світла і тіні, фактури й матеріалів, динамізм композицій, криволінійні форми. Це мистецтво пронизане ірраціоналізмом, де декоративність домінувала над тектонікою, характерними були складна символіка і містицизм [10].

Отже, побачити на власні очі Львів – заповідник барокового культового мистецтва XVII–XVIII ст., та співставити з прочитаним у засобах масової інформації, інших джерелах, або почутим з вуст екскурсовода про цей художній стиль дозволить туристові набратися не лише незабутніх вражень, практично збагатити свої попередні знання та набути нові, але й може стати

дещо незвичним експериментом у пізнанні та дослідженні, в даному випадку, такого вишуканого й розкішного художнього стилю, як бароко.

Сприятимуть зацікавленню міста Лева й численні незвичні оповідання та легенди, як світського, так і духовного характеру. Одна з них стосується видатної культової пам'ятки Львова – Домініканського собору, в стінах якого у середині XVI ст. розгорталися справжні сімейні баталії між «призначеним» нареченим та найбагатшою спадкоємицею Речі Посполитої. Небажання останньої вийти заміж за нав'язаного їй чоловіка ледь не призвело до справжньої війни, через що у розв'язання цієї дилеми змушений був втрутитися польський король [3].

Не залишать байдужими туристів, особливо релігійно мотивованих, й історії коронування ікон – мова йде про найшанованіші образи Богородиці у Римо-католицькій церкві. В цьому контексті Львів випередив навіть королівську столицю Польщі Краків. Попри те, що шість Богородичних образів були вивезені після Другої світової війни сьогодні у місті Лева, завдяки акту коронування, вчиненому Папою Іваном Павлом II, декілька ікон Богородиці прикрашають львівські храми [14].

Їх відвідування, як і подорожі до мощей святих і могил видатних релігійних діячів та місць їхньої діяльності, монастирів і культових споруд, які мають вагоме історичне та сучасне духовно-культурне значення лежать в основі релігійного туризму [8, с. 86]. Поступове зростання кількості мандрівників до духовних центрів і святих місць України, зафіксоване останнім часом, зумовлене як релігійними факторами, так і їх туристичною атрактивністю [12, с. 286].

Львів, без сумніву, є одним з туристичних місць, відвідати яке хочуть чимало людей, як з близьких та віддалених куточків України, так і з-за кордону. Для багатьох з них споглядання релігійних пам'яток міста Лева викличе не лише великий пізнавальний інтерес, але й сприятиме задоволенню інших потреб, зокрема виховного та естетичного характеру. В цьому плані важко не погодитися з думкою однієї з дослідниць релігійного туризму про те, що «пам'ятки церковної історії і культури є засобом утвердження національної свідомості і самосвідомості, відтворення історичної пам'яті, виховання патріотизму, розвитку естетичних і художніх смаків» [15].

Висновки з даного дослідження і перспективи. Храми Львова є чудовим місцем для задоволення як духовних потреб приїжджих, так й дуже важливою туристичною атрактивністю. Сакральні споруди міста Лева приваблюють мандрівників не лише своєю витонченою різноманітною архітектурою, але й іншим вагомими чинниками. Серед них помітну роль відіграє історичний фактор – старовинні споруди завжди приваблюють туристів. Важливе значення у контексті туризму має оригінальне скульптурне та художнє оформлення храмів, враження від споглядання яких несе сильне емоційне та естетичне навантаження на подорожуючих. До цього слід додати непересічний талант зодчих різних національностей, реалізовані творчі ідеї яких захоплювали не лише минулі покоління, але й захоплюють багатьох сучасних людей.

Популяризація храмів Львова залишається важливим напрямом роботи як влади та відповідних туристичних інституцій, так і науковців й сприятиме збільшенню кількості охочих відвідати місто Лева з усіма відповідним наслідками.

Список літератури:

1. Вуйцик В.С., Липка Р.М. Зустріч зі Львовом: Путівник / С.В. Вуйцик, Р.М. Липка. – Львів: Каменяр, 1987. – 175 с. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.lvivguide.info/lwow/vujcik.pdf>
2. Гринчишин Т.Ю. Православні храми Львова: динаміка за століття / Т.Ю. Гринчишин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Історичне релігієзнавство. – 2014. – Випуск 11. – С. 70–84.
3. Домініканський собор у Львові // Електронний ресурс. Режим доступу: vacation.lviv.ua/ch_dominikanskyj
4. Звід пам'яток історії та культури України. м. Львів. Т. 1 // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/ZvidLviv/ZvidLviv.pdf>
5. Зеленюк Ю.О. Релігійний туризм як комунікаційний засіб виховання людської особистості / Ю.О. Зеленюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка. – 2013. – Випуск 23. – С. 88–95.
6. Івакін Г.Ю., Федорова Л.Д. Київський Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир / Г.Ю. Івакін, Л.Д. Федорова // Енциклопедія історії України: Т. 4: Ка-Ком / Редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2007. – 528 с.
7. Каднічанський Д.А. Скульптури храмів Львова та їх використання в екскурсійній діяльності / Д.А. Каднічанський // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2008. – Випуск 24. – С. 106–114 // Електронний ресурс. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kadnichansky.htm
8. Ковальчук А. Формування понятійно-термінологічного апарату релігійного туризму і паломництва / А. Ковальчук // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. – 2012. – Випуск 29. – Частина 2. – С. 86–92.
9. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові / Авт. передм. Я.Д. Ісаєвич; Упоряд. текстолог. опрац. і прим. Б.З. Якимовича; Упоряд. іл. матеріалу Р.І. Крип'якевича; Худож. В.М. Павлик. – Львів: Каменяр, 1991. – 167 с.
10. Лекція Юрія Бірюлова «Бароко і рококо в архітектурі Львова» // Електронний ресурс. Режим доступу: lviv-online.com/ua/events/arts/lektsiya-yuria-biryulova-baroko-i-rokoko-v-arhitekturi-lvova/
11. Лисун Я. Збереження пам'яток монументального живопису Галичини кінця XVII–XVIII ст. Костел бернардинів у Львові / Я. Лисун // Народознавчі зошити. – 2011. – № 2(98). – С. 320–326.
12. Литвин І.В. Релігійний туризм в Україні (90-ті рр. XX ст. – сьогодні) / І.В. Литвин // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 6: Історичні науки. – 2014. – Випуск 12. – С. 280–287.
13. Львівський Церковний Собор: Документи і матеріали, 1946–1981. – К.: Вид. Патріарх. Екзарха всієї України Митрополита Київського і Галицького, 1984. – 216 с.
14. Матлашенко Н., Хмільовський М. Короновані ікони Львова / Н. Матлашенко, М. Хмільовський // Електронний ресурс. Режим доступу: https://risu.org.ua/ua/relig_tourism/religious_region/40926/

15. Сапелкіна З.П. Релігійознавчий туризм в Україні / З.П. Сапелкіна // Електронний ресурс. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/sapelkina.htm/
16. Сільник О., Козак Г. Сильові етапи львівської забудови XVI–XX ст. / О. Сільник, Г. Козак // Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Архітектура і сільськогосподарське будівництво. – 2015. – № 16. – С. 130–135.
17. Стасюк І.М. Діяльність Української греко-католицької церкви у підпіллі (1946–1989 рр.) / І.М. Стасюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». № 784. Держава та армія. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 224–230.
18. Трегубова Т.О., Мих Р.М. Львів: архітектурно-історичний нарис / Т.О. Трегубова, Р.М. Мих. – К.: Будівельник, 1989. – 272 с.
19. Ukraine: 11 best places to visit // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://edition.cnn.com/travel/article/11-most-beautiful-places-in-ukraine/index.html>

Стасюк І.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ХРАМЫ ЛЬВОВА КАК ОБЪЕКТЫ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Исследована туристическая привлекательность храмов Львова. Значительное внимание уделено историческому аспекту как фактору туристической атрактивности культовых сооружений. Обосновывается мысль о многообразии современной сакральной архитектуры как результата работы зодчих разных национальностей и исторических эпох. Указано на важность скульптурного и художественного оформления храмов в контексте туризма. Предложен ряд оригинальных идей по привлечению туристов из-за использования культовой архитектуры.

Ключевые слова: храм, Львов, турист, привлекательность, архитектура.

Stasyuk I.M.

Lviv Polytechnic National University

LVIV CHURCHES AS THE OBJECTS OF TOURISTS' ATTRACTION

Summary

The tourist attraction of Lviv temples is investigated. Considerable attention is paid to the historical aspect as a factor of the tourist attraction of religious buildings. The idea of the diversity of modern sacred architecture as the result of the work of builders of different nationalities and historical epochs is substantiated. The importance of sculpture and artistic design of temples in the context of tourism is indicated. A number of original ideas for attracting tourists through religious architecture are offered.

Keywords: temple, Lviv, tourist, attractiveness, architecture.